

digitale trapvelden

M O N I T O R

Digitale Trapvelden 2002

stand van zaken

**Merel Schoutendorp
Steven Lenos
Joeri van den Steenhoven**

N O V E M B E R 2 0 0 2

MONITOR

DIGITALE TRAPVELDEN 2002

Stand van zaken

November 2002

Merel Schoutendorp
Joeri van den Steenhoven
Steven Lenos

Colofon

Trapveld Enquete 2002, op weg naar duurzaam succes
november 2002

Auteurs: Merel Schoutendorp, Joeri van den Steenhoven & Steven Lenos

'Digitale Trapvelden' is een project van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). Digitale trapvelden zijn laagdrempelige gelegenheden in aandachtswijken van de dertig steden die onder het grotestedenbeleid vallen, waar inwoners van deze wijken op een toegankelijke wijze in contact kunnen komen met informatie- en communicatietechnologie (ICT). In opdracht van het Ministerie BZK ondersteunen Stichting Nederland Kennisland en het Instituut voor Publiek en Politiek de Digitale Trapvelden bij hun verdere ontwikkeling. Zij brengen de trapvelden samen in een netwerk om van elkaar te leren en gezamenlijk te laten zien wat zij doen. Dit moet leiden tot een grotere kans op succes bij de verdere ontwikkeling van alle trapvelden.

Voor vragen kunt u contact opnemen met:

Netwerk Digitale Trapvelden
postbus 2960
1000 CZ Amsterdam
info@trapveld.nl
www.trapveld.nl

Inhoud

Inleiding	5
1 Achtergrond	6
2 Belangrijkste resultaten	7
3 Stedelijke Coördinatoren	8
4 Digitale trapvelden	10
5 Conclusies	17

Bijlagen:

A Overzicht Digitale Trapvelden per gemeente	18
B Overzicht Cursusaanbod	19
C Successen en Knelpunten (groslijst)	20

Inleiding

Digitale Trapvelden kunnen gezien worden als een plek met computers voor bewoners in de wijk. De uitdaging van elk trapveld is om met behulp van ICT mensen te helpen nieuwe technologieën in hun eigen voordeel te leren gebruiken en gereedschappen te ontwikkelen om de leefbaarheid in de wijk te verbeteren. Ieder trapveld geeft aan die doelstellingen zijn eigen invulling en heeft een eigen aanpak gekozen. Sinds de start in 2000 zijn er veel meer trapvelden gekomen dan verwacht en de creativiteit en het enthousiasme waarmee een eigen invulling is gegeven aan de trapvelden is ongekend. In veel steden zijn prachtige initiatieven ontstaan. Om te laten zien waar de trapvelden mee bezig zijn, zowel aan elkaar als aan iedereen die geïnteresseerd is in de trapvelden, hebben wij dit najaar een enquête gehouden onder de digitale trapvelden en de stedelijke coördinatoren. Het resultaat ligt hier voor u.

De afgelopen twee jaar is er veel gebeurd op de digitale trapvelden. Waarschijnlijk veel meer dan menigene ooit had gedacht. Als de trapvelden willen uitgroeien tot een duurzaam succes, dan is het van belang te kunnen laten zien wat zij hebben bereikt. Dat geldt zeker voor de trapvelden die na afloop van het project op 1 januari 2004 door willen gaan. De portrettenbundel die november 2001 is verschenen, gaf al een overzicht van de tussenstand op de trapvelden. Wat echter nog ontbrak, was een goed beeld van de resultaten. Bijvoorbeeld vragen als hoeveel trapvelden zijn er nu, hoeveel mensen hebben er trapvelden bezocht, hoeveel cursussen zijn er gegeven, wat voor activiteiten zijn er opgezet etc. Daarom is besloten tot het houden van deze enquête. Wij hebben dit zo willen vormgeven dat de trapvelden zelf hiervan kunnen leren en anderen (bv. gemeenten, Rijk en betrokken organisaties) kunnen zien wat de trapvelden allemaal doen. Voor deze enquête geldt dat het nog steeds een tussenstand is. Aan het eind van het project, in het najaar van 2003, zal de enquête daarom nog een keer gehouden worden.

Van de 29 gemeenten die meedoen aan de Digitale Trapvelden hebben we 21 enquêteformulieren van de stedelijke coördinatoren ontvangen. Van de 111 'officiële' trapvelden hebben we 76 enquêtes teruggekregen. Daarnaast hebben we gebruik gemaakt van een andere enquête onder 18 Rotterdamse e-centra. Helaas registreren nog niet alle trapvelden even nauwkeurig het aantal bezoekers, cursussen ed. Daarom kunnen we niet bij alle vragen volledige antwoorden geven. Toch denken wij met deze score een goed beeld te kunnen geven van waar de digitale trapvelden nu staan. Met gegevens van 70% van de stedelijke coördinatoren en 84% van de 'officiële' trapvelden, is het beeld behoorlijk compleet. En met zeer interessante resultaten, zoals u straks zult lezen.

In deze Trapveld Enquête 2002 is in hoofdstuk 1 kort gedefinieerd wat de Digitale Trapvelden zijn. Op deze manier kunnen ook de mensen die niet vanaf het begin betrokken zijn geweest, lezen wat de historie van de trapvelden eigenlijk is. In hoofdstuk 2 zijn eerst de belangrijkste resultaten weergegeven van wat het project tot nu toe heeft opgeleverd. In hoofdstuk 3 vindt u de resultaten van de enquête onder de stedelijke coördinatoren. Hier zijn algemene gegevens over de ontwikkeling van het trapveldenbeleid op stedelijk niveau te vinden. In hoofdstuk 4 staan de resultaten van de enquête onder de digitale trapvelden zelf. U kunt daarin o.a. lezen hoeveel computers, bezoekers en cursussen er op de trapvelden zijn. In hoofdstuk 5 worden enkele conclusies getrokken uit de resultaten en wordt een blik geworpen op de toekomst.

Wij wensen u veel leesplezier toe!

Merel Schoutendorp
Joeri van den Steenhoven
Steven Lenos

1 Achtergrond

Op donderdag 6 april 2000 verrichtte minister Van Boxtel voor Grote Steden- en Integratiebeleid de aftrap van het project 'Digitaal Trapveld'. Digitale trapvelden zijn laagdrempelige gelegenheden in aandachtswijken van de dertig steden die onder het grotestedenbeleid vallen, waar inwoners van deze wijken op een toegankelijke wijze in contact kunnen komen met informatie- en communicatietechnologie (ICT). Toenmalig minister Van Boxtel stelde 20 miljoen gulden beschikbaar voor 30 gemeenten om één of meerdere trapvelden op te zetten. Gemeenten konden hiervoor zelf een plan maken en dit indienen bij de minister.

De doelstellingen van een digitaal trapveld zijn:

- *Verkleining van de digitale kloof*: bevordering van de zelfredzaamheid van de inwoners van de betreffende wijk middels vergroting van hun algemene ICT-vaardigheden.
- *Verbeteren arbeidsmarktpositie*: verhogen van het arbeidsmarktperspectief van de inwoners van de betreffende wijk middels vergroting van specifieke ICT-vaardigheden.
- *Versterken sociale cohesie/ community building*: het bevorderen van contacten tussen verschillende groepen bewoners in de betreffende wijk, zowel van verschillende etnische herkomst als van verschillende leeftijdsgroepen.

De naam 'trapveld' is gekozen omdat dit refereert aan een plek in de buurt waar je samenkomt om te oefenen, te leren en te experimenteren. Johan Crujff, waarschijnlijk de beste voetballer uit de historie, is het levende bewijs dat een simpel trapveldje tot geweldige resultaten kan leiden. Hoewel door deze naam misschien de indruk wordt gewekt dat dit project vooral gericht is op jongeren of zelfs jongens, is dit absoluut niet het geval. Wat dat betreft had digitaal trapveld ook net zo goed Digitale Jeu de Boules-veld of digitaal Koffiehuis kunnen heten. Het trapveld staat immers open voor alle wijkbewoners.

In oktober 2000 zijn de plannen goedgekeurd en zijn de gemeenten begonnen met de opbouw van de digitale trapvelden. Daarbij werd bewust veel ruimte gelaten aan bewoners en organisaties op wijkniveau om zelf tot een invulling van een trapveld te komen. Er was geen blauwdruk van bovenaf, maar er werd juist getracht om zoveel mogelijk aan te sluiten bij de situatie in de eigen wijk. Dat betekent dat in de ene wijk een trapveld in een school gevestigd is, terwijl in een andere wijk het trapveld in een buurthuis of een bibliotheek zit. Ook wat betreft doelgroepen is er sprake van veel variatie, zo blijkt ook uit deze enquête. Digitale Trapvelden richten zich soms op alle wijkbewoners, maar regelmatig ook op specifieke groepen als jongeren, ouderen en werkzoekenden. En ook in type activiteiten bleek er veel diversiteit tussen de trapvelden te bestaan.

Oorspronkelijk was gedacht dat er zo'n 34 digitale trapvelden zouden komen. Dat betekende één trapveld per stad en twee trapvelden in de grootste vier steden (Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht). Eind 2001 tijdens de eerste, landelijke Trapveldenconferentie bleek al dat er veel meer trapvelden waren gestart. Uit de Portrettenbundel van november 2001 was het aantal trapvelden al gestegen naar 120 en verdere groei werd voorzien. De Trapveld Enquête 2002 bevestigt dat. Inmiddels is dit aantal bijna verdubbeld naar 234 trapvelden. Wat er op deze trapvelden gebeurt, kunt u in de volgende hoofdstukken lezen.

2 Belangrijkste resultaten

Er doen 29 gemeenten mee aan het project. Daarvan hebben we uit 22 gemeenten gegevens ontvangen. De belangrijkste resultaten uit deze gemeenten zijn:

- Er zijn er op dit moment in totaal 234 digitale trapvelden, waarvan er 111 trapvelden mede gefinancierd worden via een bijdrage van het Ministerie BZK.
- Op een trapveld staan gemiddeld zo'n 9 computers. Als we alleen kijken naar de 'officiële' trapvelden (die deels gefinancierd zijn door ministerie BZK), dan staan daar gemiddeld 11 computers.
- 67 van de 'officiële' trapvelden registreren het aantal bezoekers in de vrije inloop. Gemiddeld zijn er dit jaar (sept 2001 – sept 2002) per trapveld zo'n 3.000 bezoekers/bezoeken in deze zgn. open uren. Het trapveld met de meeste bezoekers/bezoeken per jaar heeft 28.000 bezoekers/n gehad.
- 83 van de 'officiële' trapvelden registreert het aantal cursisten. Daar hebben in het afgelopen jaar 14.732 mensen een cursus gevolgd.
- De meeste trapvelden (46%) zijn gevestigd in een buurthuis. 22% van de trapvelden is gevestigd in een bibliotheek en zo'n 9% in een school.
- Gemiddeld zijn de digitale trapvelden zo'n 39 uur per week open. Iets meer dan de helft van de Digitale Trapvelden is in de avonduren open. 53% is drie avonden of meer per week open. 32% van de Digitale Trapvelden is op zaterdag open en slechts 8% is op zondag open.
- Op 22 Digitale Trapvelden zijn zelf cursussen ontwikkeld. Dit zijn in totaal 43 cursussen waarvan 12 speciaal voor kinderen. De meeste trapvelden hebben aangegeven dit materiaal te willen delen met andere trapvelden.
- De eerste doelstelling "leren omgaan met ICT" is voor verreweg de meeste trapvelden de belangrijkste doelstelling. De derde doelstelling "versterken sociale cohesie" wordt daarnaast steeds belangrijker. De tweede doelstelling "versterken arbeidsmarktpositie" blijft achter, maar stijgt wel licht.
- Bijna 75% van de medewerkers op de digitale trapvelden zijn vrijwilligers. Het aandeel betaalde medewerkers bedraagt 12%. Daarnaast zijn er zo'n 8% gesubsidieerde medewerkers. Dit zijn vooral ID-banen.
- De belangrijkste successen van de trapvelden, zoals die door de stedelijke coördinatoren worden genoemd, zijn: bereiken van specifieke doelgroepen die normaal moeilijk worden bereikt, wegnemen computervrees, enthousiasme bij bewoners en wijkinstellingen.
- De belangrijkste knelpunten van de trapvelden zoals die door de stedelijke coördinatoren worden genoemd, zijn: financiën, onvoldoende vrijwilligers, beperkte professionele begeleiding.
- Opvallend was dat bij 30% van de trapvelden, volgens de stedelijk coördinator, nog niet is nagedacht over de toekomst na afloop van het project (eind 2003).

3 Stedelijke Coördinatoren

Er zijn 21 enquêtes binnengekomen van stedelijk coördinatoren uit verschillende gemeenten. Dit zijn de beleidsmedewerkers bij een gemeente die verantwoordelijk zijn voor het trapveldenbeleid op lokaal niveau. Soms heeft de gemeente deze coördinerende rol overgedragen aan een welzijnsinstelling. Naast deze enquêtes is er gebruik gemaakt van gegevens uit een eigen monitoronderzoek van de Rotterdamse e-centra. Deze gegevens hebben we toegevoegd waar dat kon. Dit brengt het totaal aantal gemeenten op 22. Als er in een antwoord gesproken wordt over 21 gemeenten, betekent dit dat de gegevens uit Rotterdam niet meegenomen konden worden.

Aantal trapvelden

De eerste vraag die gesteld is, was 'Hoeveel Digitale Trapvelden zijn er op dit moment in uw gemeente?'. Hierbij kon het aantal officiële Digitale Trapvelden, die gesubsidieerd zijn via een bijdrage van het Ministerie BZK en het aantal Digitale Trapvelden die via andere middelen zijn opgestart en/of ondersteund, apart worden vermeld.

Er zijn in totaal 234 digitale trapvelden in de 22 gemeenten. Dit betekent dat er gemiddeld ruim 10 trapvelden per gemeente zijn. Hiervan zijn 111 trapvelden zgn. 'officiële' Digitale Trapvelden. Zij ontvangen een bijdrage van het Ministerie BZK. Dat zijn gemiddeld zo'n 5 trapvelden per gemeente. Daarnaast zijn er dus in totaal 133 niet officiële Digitale Trapvelden, gemiddeld zo'n 6 trapvelden per gemeente. In bijlage A vindt u een overzicht van de 'officiële' trapvelden per gemeente.

Aantal computers

De tweede vraag was 'Hoeveel computers staan er in totaal in alle Digitale Trapvelden?'

In totaal staan er in 21 gemeenten 1.803 computers op de digitale trapvelden. Gemiddeld zijn dit 86 computers per gemeente. Als we deze 86 computers verdelen over de gemiddeld 10 digitale trapvelden per gemeente, krijgen we 8,6 computers per Digitaal Trapveld. Dit is wat minder dan de 'officiële' digitale trapvelden zelf aangaven, want daar is het gemiddelde 11 computers (zie hfd. 4).

Co-financiering

Er is gevraagd of gemeenten konden aangeven hoeveel geld er naast de financiering vanuit het GSB in de digitale trapvelden in de eigen gemeente geïnvesteerd wordt door resp. gemeente zelf, Europese Unie en andere subsidies/partijen? Daarnaast is gevraagd om in de gevallen dat er sprake is van financiering door andere subsidies/partijen, aan te geven welke dit zijn.

Het Ministerie BZK heeft per gemeente 500.000 gulden beschikbaar gesteld voor de periode 2000 – 2003. De vier grote steden kregen het dubbele bedrag en sommige zeer goede voorstellen kregen een extra bonus van 250.000 gulden. Totaal heeft het ministerie 20 miljoen gulden (ca. €9 miljoen) geïnvesteerd. Vorig jaar bleek dat er ook door de gemeenten flink in de trapvelden werd geïnvesteerd. Uit een inventarisatie van het Ministerie BZK in november 2001 bleek dat de gemeenten voor de gehele projectperiode zo'n 60 miljoen gulden (ca. €27 miljoen) hadden begroot als co-financiering. Of dat nog steeds het geval is, is onduidelijk. Uit deze enquête blijkt in ieder geval dat in het afgelopen jaar (2001) een totaalbedrag van bijna €5 miljoen is geïnvesteerd naast de bijdrage van het ministerie, waarvan €3.859.058 door de 22 gemeenten zelf.

Welke investering	Bedrag
Investering gemeente	3.859.058
Gemiddeld	183.764
Investering Europa	389.546
Gemiddeld	18.550
Investering andere subsidies/partijen	746.274
Gemiddeld	35.537
Totaal	4.994.878
Gemiddeld	227.040

16 gemeenten geven aan dat de digitale trapvelden mede gefinancierd worden door andere subsidies/partijen. Veel voorkomende financiers zijn: openbare bibliotheek, welzijnsorganisaties, bedrijfsleven (vooral hard- en softwareleveranciers), woningbouwcorporaties en onderwijsinstellingen. Maar weinig gemeenten werken met subsidies van de EU, namelijk drie.

Partners

Er is gevraagd welke partners, naast de gemeente, de belangrijkste partner zijn geweest bij het opzetten van de Digitale Trapvelden.

Hieronder vallen in de meeste gevallen dezelfde partijen als in de vorige vraag. Bij verschillende gemeenten worden meerdere malen nog de volgende organisaties toegevoegd: Stichting Welzijn, Seniorenweb, plaatselijke Regionale Opleidingen Centra (ROC's), Lokale minderhedenorganisaties en het ICT-bedrijf Ordina.

Successen en knelpunten

De stedelijk coördinatoren is op twee manier gevraagd naar de succes en knelpunten van de trapvelden. Eerst is gevraagd of ze drie bijzondere projecten konden noemen die in de eigen gemeente plaats vinden of hebben gevonden in het kader van Digitale Trapvelden. Vervolgens is gevraagd wat nu beschouwd wordt als de belangrijkste successen van de Digitale Trapvelden en wat de worstelingen of knelpunten die de gemeente ondervindt om Digitale Trapvelden te stimuleren?

De meeste gemeenten hebben een bijzonder project met als thema digitale kloof genoemd. Deze trapvelden werden veelal bijzonder genoemd omdat zij een bepaalde groep hebben weten te bereiken. Gevolgd door de thema's sociale cohesie en integratie. Op de website www.trapveld.nl zal een compleet overzicht van de genoemde bijzondere projecten gegeven worden. Dit zal ook worden gebruikt voor andere publicaties en het onderling leren van de trapvelden.

Thema	aantal gemeenten
Digitale kloof	13
Onderwijs	4
Arbeidsmarkt	2
Sociale cohesie	8
Integratie	8
Interactief bestuur	2
Diensten van gemeente	0
Veiligheid	0
Wonen	2
Anders	2

Alle gemeenten hebben drie successen en knelpunten van de digitale trapvelden genoemd. Hieronder volgen de meest voorkomende weergegeven. Als successen zijn het meest genoemd: specifieke doelgroepen zijn bereikt, nog altijd nieuwe bezoekers, groot bereik, computervrees weg genomen, enthousiasme van bewoners en vrijwilligers en samenwerking met instellingen. Als knelpunten zijn het meest genoemd: financiën, hoeveelheid verantwoordelijkheid bij vrijwilligers, niet sociaal gedrag van bezoekers, onvoldoende vrijwilligers, beperkte professionele begeleiding.

Toekomst

Tot slot is de vraag gesteld of de gemeente al nagedacht heeft over de continuering van de digitale trapvelden na 2003?

Er hebben 15 gemeenten nagedacht over continuering na afloop van de projectperiode na 1 januari 2004. Dit is zo'n 70% van alle gemeenten. Dit betekent echter nog niet dat er al concrete plannen zijn of geld is gereserveerd. Het is eerder een indicatie dat men zich beseft dat continuering na 2003 een issue is, maar zonder dat men hierop nu al een antwoord heeft.

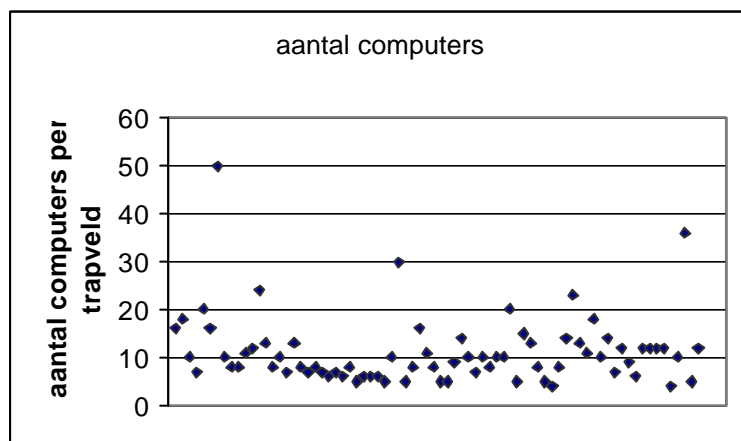
4 Digitale Trapvelden

Van 76 coördinatoren van digitale trapvelden hebben we een enquête ontvangen. Dit is 68% van alle 'officiële' trapvelden. Daarnaast is waar mogelijk gebruik gemaakt van een enquête onder de Rotterdamse e-centra. Hiervan is van nog eens 18 e-centra informatie bekend. Waar dit gebruikt is, staat dat vermeld. Daarmee hebben we van 84% van de 'officiële' trapvelden informatie gekregen.

Aantal computers

Hoeveel computers zijn er aanwezig in het Digitale Trapveld?

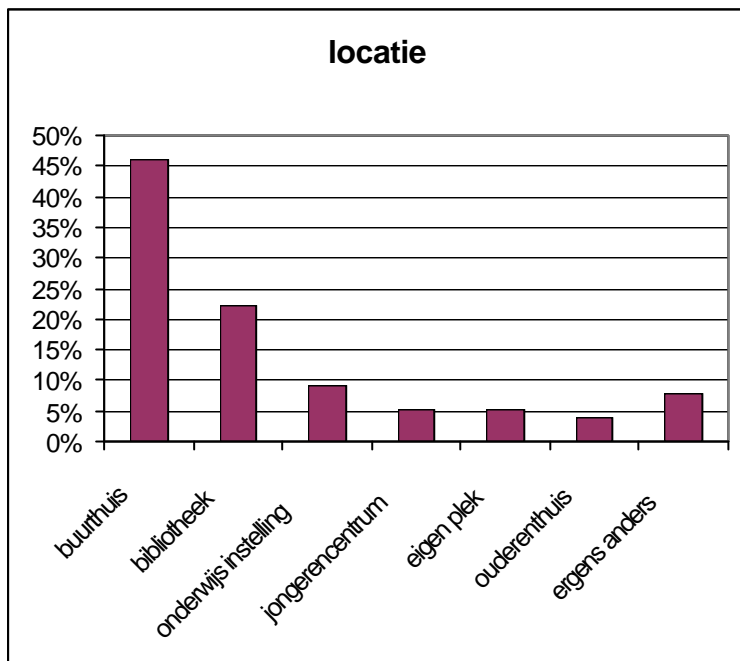
Er wordt door de 76 Digitale Trapvelden een totaal van 875 computers gebruikt. Dit betekent een gemiddelde van 11 computers per Digitale Trapveld. In onderstaande grafiek kunt u zien hoe de spreiding van het aantal computers per Digitale Trapveld is.

Locatie

Er is gevraagd op welke locatie het Digitale Trapveld gevestigd is. Verschillende categorieën waren mogelijk, en ook kon een open veld worden ingevuld.

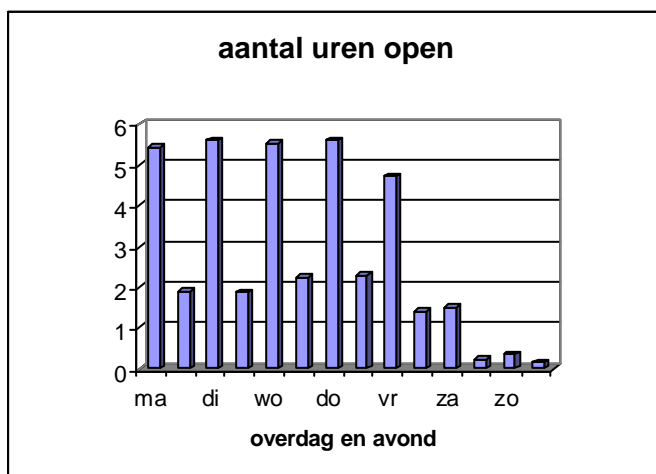
In onderstaanden grafiek is de verdeling van de Digitale Trapvelden over de verschillende locaties te zien. Het valt op dat de meeste Digitale Trapvelden in buurthuizen zijn gevestigd, namelijk 46%. Op de tweede plaats volgt de bibliotheek, waar 22% van de trapvelden zitten. De school is de derde locatie met 9%. Er is ook een aantal Digitale Trapvelden in jongerencentra, ouderencentra of op een eigen plek gevestigd, daarom hebben we deze in een aparte categorie ingedeeld. In de categorie 'Ergens anders' vinden we een aantal opvallende zaken. Zo is er een Digitale Trapveld gevestigd op een kinderboerderij en een ander in een educatief centrum voor buitenlandse vrouwen. Tenslotte zijn er twee Digitale Trapvelden die mobiel opgezet zijn. Zij kunnen dus op meerdere locaties worden ingezet.

Openingstijden

Hoeveel uren per week is de Digitale Trapveld open voor het publiek, zowel voor 'vrije inloop uren' als voor activiteiten?

Gemiddeld zijn de Digitale Trapvelden zo'n 39 uur per week open. Er is een zeer gevarieerd beeld te zien, dat loopt van een minimum van 1 uur tot een maximum van 75 uur open per week. De spreiding tussen de trapvelden is groot. Er hebben 7 Digitale Trapvelden helemaal niets ingevoerd, deze zijn dan ook niet meegenomen in de berekening. In de grafiek zijn de gemiddelde aantal uren te zien dat een trapveld open is voor publiek. Er is een onderscheid gemaakt tussen overdag (van 08.00 uur tot 18.00 uur) en avond (van 18.00 uur tot 24.00 uur). Hierin is te zien dat de Digitale Trapvelden vooral overdag en op woensdag- en donderdagavond open zijn. Totaal is iets meer dan de helft van de Digitale Trapvelden in de avonduren open. 53% is zelfs drie avonden of meer per week open. 32% van de Digitale Trapvelden is op zaterdag open, maar alleen overdag. Slechts 8% van de trapvelden is op zondag open en dan vaak maar kort.

Registratie van bezoekers

Registreert u de bezoekers van het Digitale Trapveld? Hoeveel bezoekers heeft u het laatste jaar gehad in de vrije inloop?

In totaal zegt 64% van de coördinatoren dat zij het bezoek van hun Digitale Trapvelden registreren. Echter, een deel van hen heeft niet aangegeven hoeveel bezoekers zij dan in het afgelopen jaar gehad hebben gehad. De bezoekersgegevens zijn derhalve gebaseerd op ongeveer 50% van de ingevulde enquêtes. Daarnaast hebben niet alle coördinatoren de vraag op dezelfde wijze opgevat. Het is namelijk zo dat de meeste coördinatoren het aantal *bezoeken* heeft bijgehouden en anderen het aantal *bezoekers*. Dit laatste getal is uteraard lager, omdat iemand die twee of meer keren op het trapveld komt maar één keer wordt geregistreerd. Dat gezegd hebbende, kunnen we melden dat de trapvelden gemiddeld zo'n 3.000 bezoekers/bezoeken hebben in de zgn. 'vrije inloop'. Per trapveld liggen de aantallen sterk uit elkaar, met een minimum van 20 en een maximum van maar liefst 28.000 bezoeken per jaar. In een groot deel van de Digitale Trapvelden worden voornamelijk cursussen gegeven en zijn er relatief weinig vrije inloop uren. In andere Digitale Trapvelden, die bijvoorbeeld gevestigd zijn in bibliotheken, komen de bezoekers juist voor deze vrije inloop uren en hier worden nauwelijks of geen cursussen gegeven. Hierdoor zien we een zeer grote spreiding van het aantal bezoekers.

Doelstelling 1: Leren omgaan met ICT

Er is gevraagd hoe het trapveld invulling gaf aan de eerste doelstelling van de Digitale Trapvelden, te weten het 'leren omgaan met computers'. Dit wordt ook wel aangeduid met het dichten van de digitale kloof. Hiervoor is gevraagd Welke cursussen geeft u, hoeveel cursisten hebben er deelgenomen, hoeveel uur duurt een cursus en wat kost deze cursus voor de deelnemers?

De meeste trapvelden (83%) geven cursussen. In onderstaande grafiek staat vermeld hoeveel cursussen er in totaal worden gegeven en wat de gemiddelde prijs en duur van de cursus is. Het valt meteen op dat de prijs zeer laag is. De gemiddelde duur van gemiddelde prijs van een cursus is €24 en de duur van de cursus is 13 uur. Dit geeft een gemiddelde van nog geen €2 per uur. Bij deze aantallen moet vermeld worden dat de prijzen uiteen lopen van 0 tot 110 Euro per cursus en de tijden van 2 tot 28 uur per cursus. Ook zijn er 12 Digitale Trapvelden waarbij alle cursussen gratis zijn. Dit zijn over het algemeen kort durende cursussen.

Overzicht cursussen	Aantal
Totaal aantal cursussen	140
Gemiddelde prijs cursus	€24
Gemiddelde duur cursus	13 uur
Gemiddelde prijs cursus per uur	€1,90
Aantal trapvelden die cursussen geven	93

Hieronder vindt u een tabel met de verschillende cursussen en het aantal cursisten dat hieraan hebben deelgenomen.

Type Cursus	Aantal Digitale Trapvelden	Aantal Deelnemers
Basiccursus	54	5.934
Internet / e-mail	38	2.173
MS Office	21	1.866
Website	11	198
Multimedia	7	136
Word	7	267
Anders	31	2.717
Totaal		13.291
Gegevens enquête Rotterdamse e-centra	18	1.441
Totaal incl. R'dam		14.732

Het afgelopen jaar is een totaal van 13.291 cursussen gevolgd bij de 65 Digitale Trapvelden die dit bij de enquête hebben ingevuld. Met de 1.441 deelnemers van cursussen bij de Rotterdamse e-centra komt het totaal uit op 14.732 deelnemers. Er worden vooral veel basiscursussen gegeven. Dit zijn cursussen die mensen leren omgaan met de computer zelf. Daarna volgen cursussen over het gebruik van internet en e-mail, maar ook cursussen over MS Office. Voor de cursus Word hebben we een aparte categorie gemaakt, omdat door een aantal coördinatoren werd aangegeven dat deze cursus apart van de MS Office-cursus gegeven werd. Het is zeer waarschijnlijk dat meer Office-cursussen eigenlijk onderverdeeld zijn in Word, Excel, PowerPoint en/of Access-cursussen.

Overigens blijkt uit een andere onlangs gehouden enquête onder 11 gemeenten dat 5% van de inwoners heeft leren omgaan met ICT via een digitaal trapveld. In sommige gemeenten (bv. Deventer) is dit aandeel zelfs 10%. (bron: Audit Stedenlink).

In Bijlage B is een gedetailleerder overzicht te zien van de gemiddelde prijs, duur en het aantal cursisten van iedere type cursus. Bij de categorie 'anders' zitten een aantal 'vervolg basis cursussen' en een paar 'internet demonstraties'.

Eigen cursusmateriaal

Vervolgens is nog gevraagd of trapvelden cursusmateriaal hebben ontwikkeld dat door andere trapvelden mag worden gebruikt.

Door 22 Digitale Trapvelden zijn zelfstandig cursussen gemaakt, in totaal maar liefst 43 cursussen waarvan er 12 speciaal voor kinderen. Er zijn voornamelijk basiscursussen en internet-cursussen gemaakt. Dit kan iets zeggen over de beschikbaarheid en de toegankelijkheid van de bestaande cursusboeken. Een andere, vaak genoemde reden is het drukken van de kosten van een cursus. Het grootste deel van de Digitale Trapvelden die gratis cursussen geeft, geeft ook aan zelf de cursus te hebben gemaakt. Er zitten daarnaast aardig wat creatieve cursussen bij zoals 'muziek maken met de computer', 'een knoppencursus voor allochtone vrouwen', 'muisstraining voor doven en slecht horenden', 'digitale fotografie voor senioren' en 'een basiscursus voor verstandelijk gehandicapten'. Een overzicht van de cursussen die door de Digitale Trapvelden zijn gemaakt, zal binnenkort op de website www.trapveld.nl staan. Indien mogelijk zal daar meteen ook het materiaal zelf bijgevoegd zijn.

Doelstelling 2: Bevorderen Arbeidsmarkttoeleiding

De tweede doelstelling van de Digitale Trapvelden is het bevorderen van toeleiding naar de arbeidsmarkt. Er is gevraagd of een trapveld activiteiten ontplooit op dit gebied. als dit antwoord positief is, is gevraagd welke cursussen dit dan zijn, wat het aantal uren per cursus is en hoeveel cursisten aan de cursus deelnemen.

Er wordt relatief weinig aan arbeidsmarkttoeleiding gedaan, want slechts 17% van de trapvelden geeft cursussen op dit gebied. Vooruitlopend op het antwoord op vraag 12 kan gesteld worden dat dit ook niet als een belangrijke doelstelling wordt gezien. Wel denkt men hier in de toekomst iets meer aan te zullen doen. Bij de categorie 'Anders' vinden we cursussen als het 'zoeken naar werk op internet' en een paar keer een 'opleiding tot systeembeheerder'. Daarnaast geeft 24% van de trapvelden aan dat er zgn 'train de trainer'-cursussen worden gegeven. Dit zijn cursussen voor vrijwilligers op het trapveld zelf.

	% van Digitale Trapvelden dat deze cursus geeft
Vaardigheden	17%
Sollicitatie cursus	16%
Maken van een CV	8%
Anders	9%
Train de trainer	24%

Doelstelling 3: Versterken Sociale cohesie

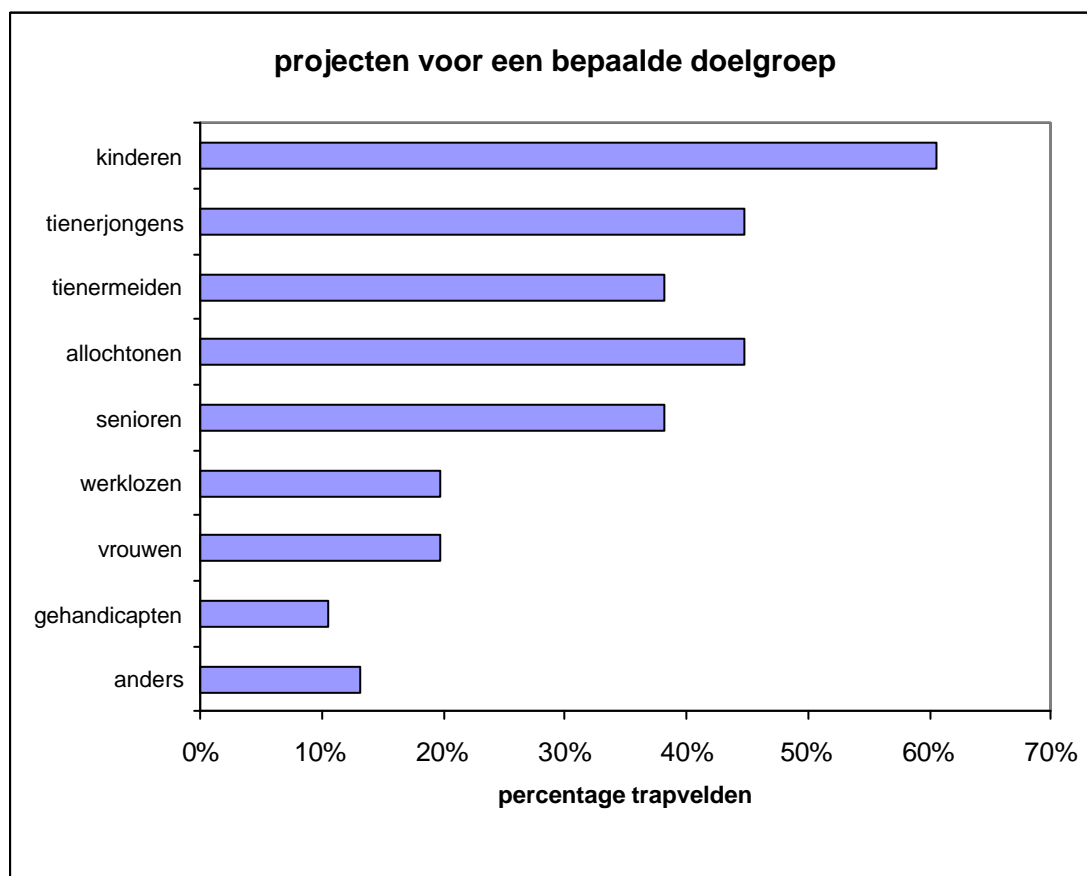
De derde doelstelling van de Digitale Trapvelden is het bevorderen van de sociale cohesie. Er is gevraagd wat voor projecten het trapveld in het afgelopen jaar heeft georganiseerd om deze doelstelling te realiseren.

50% van de trapvelden zegt speciale projecten te doen voor het bevorderen van sociale cohesie. Hier moet wel bij gezegd worden dat sociale cohesie op verschillende manieren wordt opgevat. Voor sommigen is het door het volgen van dezelfde cursus door mensen van verschillende culturen of samen koffie drinken ook al sociale cohesie. In bijna 50% van de Digitale Trapvelden wordt door de bewoners of kinderen uit de buurt een buurtwebsite gemaakt. Ook worden in het kader van het werken aan sociale cohesie projecten gedaan als een Kinderpersbureau of het maken van digitale foto's van de wijk. Een opvallend project is een 'beginnerscursus met eigen gemaakt Turks en Marokkaans eten'. We zullen later zien dat veel trapvelden deze derde doelstellingen steeds belangrijker gaan vinden, zeker voor het komend jaar. Wij verwachten dan ook meer activiteiten op meer trapvelden.

Speciale doelgroepen

Zijn er activiteiten geweest om specifieke doelgroepen te bereiken?

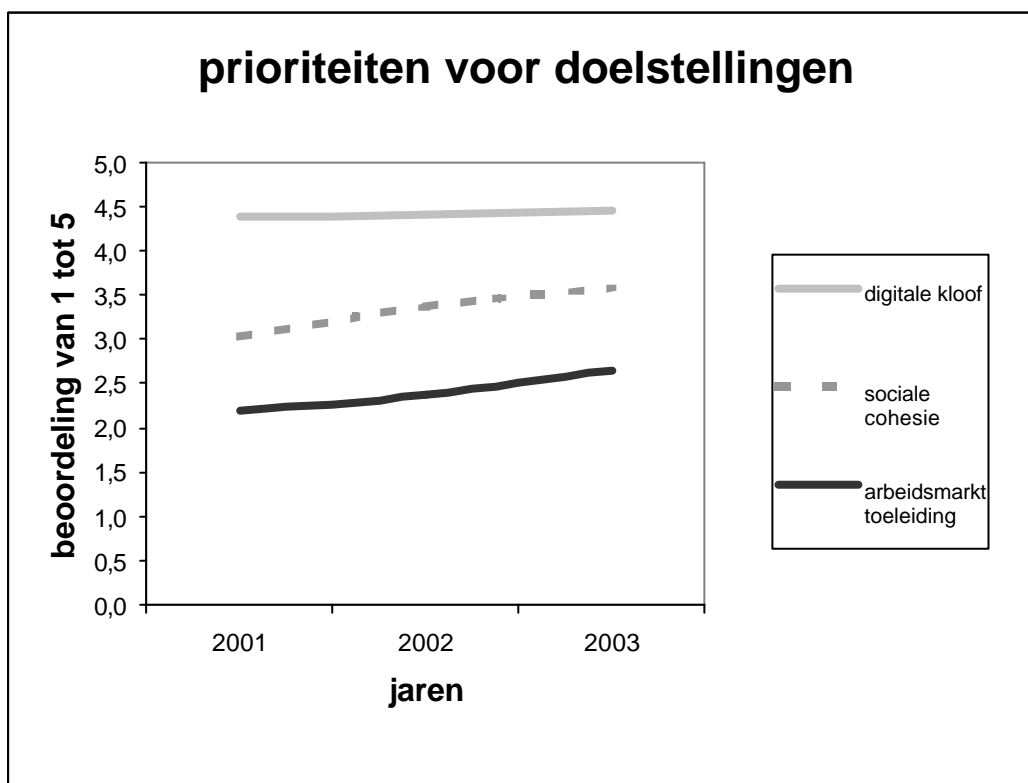
Het grootste deel van de activiteiten wordt gedaan voor kinderen en tieners. Uit eerdere antwoorden bleek al dat een groot deel van het lesmateriaal ook voor deze doelgroep gemaakt wordt. Verder heeft 45% van de Digitale Trapvelden activiteiten speciaal voor allochtonen en 38% voor senioren. En ook doen aardig wat trapvelden activiteiten voor werkzoekenden, (allochtone) vrouwen en meisjes en soms ook voor gehandicapten. Bij de categorie 'Anders' vinden we nog activiteiten voor Antilliaanse vrouwen, een project voor verslaafden, ontspoorde jongeren en twee projecten voor nieuwkomers.

Prioriteit voor de drie doelstellingen

Er is aan de trapvelden gevraagd of zij een indicatie konden geven hoeveel prioriteit er in de dagelijkse activiteiten wordt gegeven aan de drie verschillende doelen? Men kon dit aangeven voor de jaren 2001, 2002 en 2003.

In onderstaande grafiek is te zien dat op Digitale Trapvelden de eerste doelstelling 'het leren omgaan met ICT' voorop staat. Op een schaal van 1 tot 5 scoort deze doelstelling 4.4 en deze score blijft gelijk van 2001 tot 2003. Dit wordt mede veroorzaakt door het feit dat er weliswaar verschuivingen zijn, maar er evenveel Digitale Trapvelden zijn die deze doelstelling belangrijker zijn gaan vinden als trapvelden die deze doelstellingen minder belangrijk vinden. De doelstelling 'versterken sociale cohesie' komt op de tweede plaats en laat ook een duidelijke stijging zien van 3.0 in 2001 tot 3.6 in 2003. Deze doelstelling vindt men dus steeds belangrijker worden, maar nog niet zo belangrijk als het dichten van de digitale kloof. Tenslotte blijkt dat de tweede doelstelling 'het verbeteren van de arbeidsmarktpositie' het minst belangrijk wordt geacht maar ook wel stijgt. Voor 2001 krijgt dit een waarde van 2.2 en dit stijgt in 2003 tot 2.7. Geconcludeerd kan worden dat de trapvelden op de eerste plaats een plek zijn om te leren omgaan met ICT, maar dat de sociale en economische functie van het trapveld wel aan belang toeneemt.

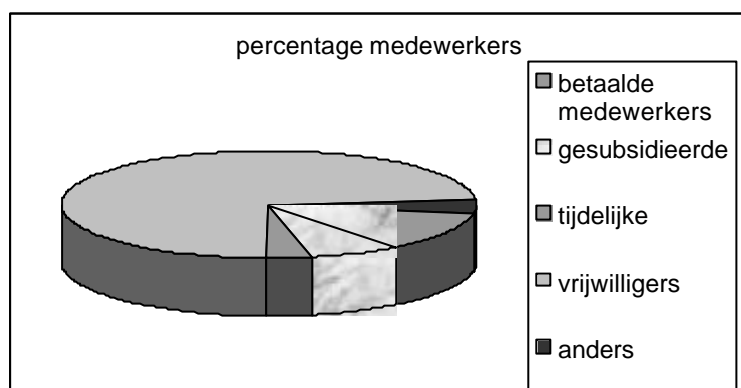

Medewerkers op de digitale trapvelden

Er is gevraagd wie er op de trapvelden werken. Men kon per categorie aangeven hoeveel mensen er momenteel werkzaam zijn op het trapveld en hoe lang ze per week werken.

In totaal zijn er in de 68 Digitale Trapvelden 782 medewerkers aan het werk. Het grootste deel van de medewerkers bestaat uit vrijwilligers. Toch zijn er op 49 Digitale Trapvelden één of meer betaalde medewerkers in dienst. Op 28 Digitale Trapvelden is er ook een gesubsidieerde medewerker in dienst. Dan zijn er ook nog 9 Digitale Trapvelden waar wél een gesubsidieerde medewerker in dienst is, maar deze wordt niet door het trapveld betaald. In de categorie 'Anders' wordt maar door 5 Digitale Trapvelden aangegeven dat zij met stagiaires werken. Het aantal uur dat de medewerkers werken is helaas niet duidelijk, aangezien niet alle coördinatoren bij het invullen van de enquête het totaal van het aantal gewerkte uren per week hebben genomen. Hier is geen onderscheid per categorie gemaakt.

	Aantal Trapvelden	Aantal medewerkers	% van Trapvelden
Betaalde medewerkers	49	91	12%
Gesubsidieerde Medewerkers (bv. ID-banen)	37	56	7%
Tijdelijke medewerkers	15	29	4%
Vrijwilligers	58	573	73%
Anders	13	33	4%
Totaal		782	100%

Promotie van activiteiten

Welke succesvolle promotionele activiteiten zijn er ondernomen, al dan niet gericht op specifieke doelgroepen?

43 trapvelden geven aan dat zij aan promotieactiviteiten doen. De meest voorkomende activiteiten zijn 'de lokale media', 'folders', 'een buurtwebsite', 'open dagen', 'feesten' en 'het uitnodigen van lagere scholen'.

De partners van de digitale trapvelden

Welke partners zijn betrokken geweest bij het opzetten van dit Digitale Trapveld?

De meest voorkomende partners die genoemd worden, zijn: Openbare Bibliotheek, het ROC, Stichting Welzijn, Stichting Seniorweb (en andere ouderenorganisaties), Scholen, Woningbouwcorporaties en bedrijven als Schiphol, Microsoft (en andere software bedrijven), Ordina, Radar.

5 Conclusies

Het mag gezegd worden, het gaat goed met de Digitale Trapvelden. Er zijn nu maar liefst 234 trapvelden in 22 gemeenten en dit aantal stijgt nog steeds. Op ongeveer een derde van deze trapvelden hebben in het afgelopen jaar bijna 15.000 mensen leren omgaan met ICT en wordt er per trapveld door een grote groep mensen per jaar zo'n 3.000 keer gebruik gemaakt van de publieke faciliteiten die het trapveld biedt. Dat zijn cijfers waar de trapvelden best trots op mogen zijn. Maar het verhaal achter deze cijfers spreekt wellicht nog meer aan. Zoals ook wordt aangegeven door de stedelijke coördinatoren, is het succes van de trapvelden dat op een laagdrempelige manier groepen worden bereikt die anders niet snel in contact komen met ICT. Wie de ingevulde enqueteformulieren leest, ziet dat er met vaak toch beperkte middelen maar met veel enthousiasme op het trapveld wordt gewerkt aan het geven van cursussen en het organiseren van activiteiten. Vooral door vrijwilligers die de kurk vormen waarop veel trapvelden drijven.

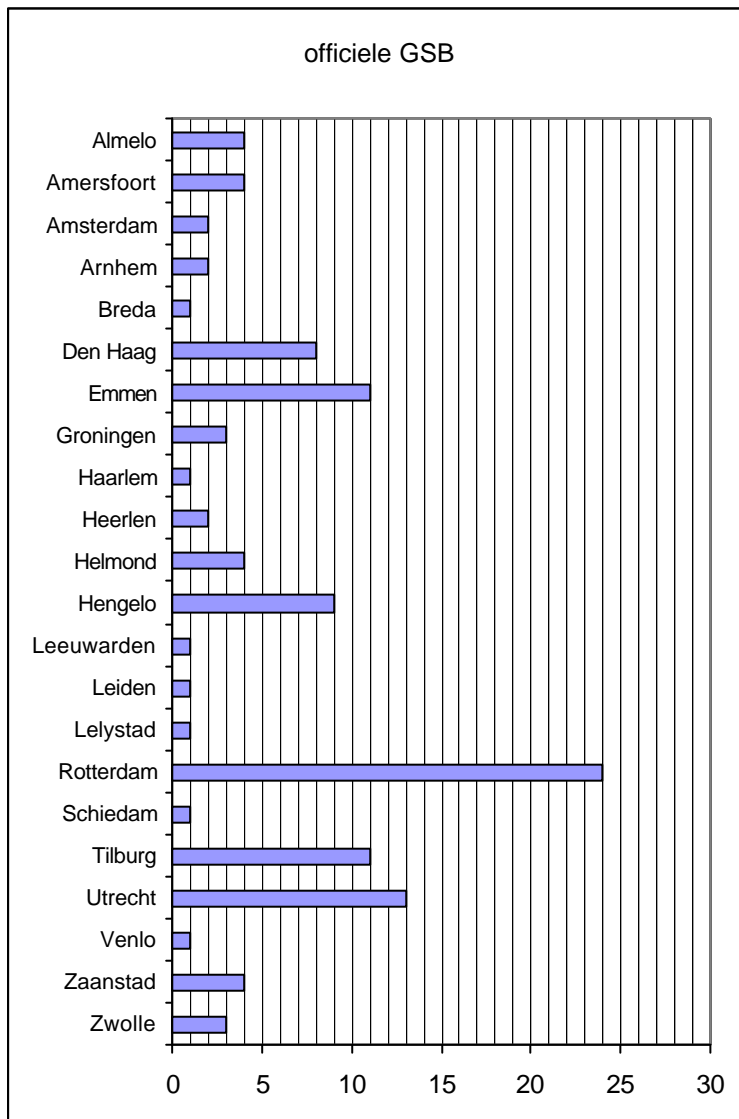
De Digitale Trapvelden zijn en blijven op de eerste plaats laagdrempelige wijkcentra waar mensen kunnen leren omgaan met ICT. Maar steeds vaker wordt vanuit het trapveld gewerkt aan het versterken van de sociale cohesie in de wijk. Op meerdere trapvelden zijn prachtige initiatieven ontstaan en aardig wat trapvelden hebben eigen cursussen ontwikkeld. Maar er kan ook nog wel veel van elkaar worden geleerd. Wellicht is het aan te bevelen het Dossier ICT en Sociale Kwaliteit eens te bestuderen.

Toch zijn er ook enkele knelpunten die vermeld moeten worden. Veel trapvelden lijken een gebrek aan financiën te hebben. Gemeenten hebben gekozen voor een strategie om met het beschikbare geld - van het ministerie, henzelf en anderen - zoveel mogelijk trapvelden op te zetten. Laat duizend bloemen bloeien, was het devies. En dat is gebeurd. Er zijn veel meer trapvelden dan verwacht, maar in hoeverre zijn zij allemaal levensvatbaar? Zeker als eind 2003 de financiering vanuit het ministerie teneinde loopt, zouden veel trapvelden het best eens moeilijk kunnen gaan krijgen. Steeds meer trapvelden stellen zich de vraag hoe de continuïteit te waarborgen. Er is de afgelopen jaren veel enthousiasme losgemaakt, maar hoe kan dat worden vastgehouden? De onzekerheid hierover mag niet te lang duren als we willen dat de trapvelden goed blijven functioneren, of beter nog, zich verder ontwikkelen. Dat geldt ook zeker als een tweede knelpunt in ogenschouw wordt genomen. Trapvelden zijn zeer afhankelijk van vrijwilligers. Dat is mooi, maar vaak wordt aangegeven dat een tekort aan professionele begeleiding en de hoge mate van wisselingen in personeelsbestand ook een rem kunnen zijn in de ontwikkeling van de trapvelden. En dat de trapvelden zich verder kunnen en moeten ontwikkelen, wordt ook duidelijk als je de resultaten van deze enquête beziet.

Kortom, het beeld dat uit deze enquête naar voren komt is zeker positief te noemen. De resultaten die de trapvelden tot nu toe hebben bereikt zijn goed. Maar er is zeker nog ruimte voor verdere ontwikkeling en dat is ook nodig. Daarbij kunnen de trapvelden vooral ook veel van elkaar leren. Voor het komende en laatste jaar van het project zien wij daarom twee uitdagingen. Ten eerste, de ontwikkeling van de trapvelden naar centra waar naast cursussen ook met behulp van ICT wijkgerichte activiteiten worden georganiseerd om de sociale cohesie te versterken. Ten tweede, duidelijkheid krijgen over de continuïteit van de trapvelden na 2003. Want niets is zo fnuikend voor het enthousiasme dat alom is losgemaakt als onzekerheid over de toekomst.

Bijlage A : Verdeling Digitale Trapvelden per gemeenten

Het gaat hier om de Digitale Trapvelden die een bijdrage ontvangen van Ministerie BZK.

Bijlage B: Overzicht Cursusaanbod Digitale Trapvelden

Overzicht typen cursussen	Aantal
hoeveel trapvelden geven een basiscursus	56
gemiddeld aantal cursisten	112
gemiddeld aantal uren per cursus	15
gemiddelde prijs per cursus	32
hoeveel trapvelden geven een cursus internet en e-mail	38
gemiddeld aantal cursisten	58
gemiddeld aantal uren per cursus	9
gemiddelde prijs per cursus	17
hoeveel trapvelden geven een cursus office	21
gemiddeld aantal cursisten	89
gemiddeld aantal uren per cursus	13
gemiddelde prijs per cursus	27
hoeveel trapvelden geven een cursus website bouwen	11
gemiddeld aantal cursisten	20
gemiddeld aantal uren per cursus	11
gemiddelde prijs per cursus	15
hoeveel trapvelden geven een cursus multimedia	7
gemiddeld aantal cursisten	19
gemiddeld aantal uren per cursus	8
gemiddelde prijs per cursus	16
hoeveel trapvelden geven een cursus word	7
gemiddeld aantal cursisten	38
gemiddeld aantal uren per cursus	14
gemiddelde prijs per cursus	17

Andere cursussen
paint
internet demonstratie
muistraining
powerpoint
computerknutselclub
basis 2
kennismaken
informatie zoeken in bibliotheek of op internet
kinderkrant
photoshop
knoppencursus
typecursus
videomontage
animaties maken

Bijlage C Succesen en Knelpunten

Hieronder volgt een groslijst van genoemde successen en knelpunten

Successen

samenwerking met de buurtschool

Het uitbuiten van de bestaande, dan wel gewekte interesse in praktische ICT toepassingen, om mensen van verschillende komaf met elkaar in contact te brengen

nieuwe groep vrijwilligers bereikt

grote groep is computervrees kwijtgeraakt

angst wegnemen voor computers

grote toeloop, enthousiasme

digidak is groot succes, met website als bron voor discussie

nog altijd nieuwe bezoekers

Het grote bereik, de goede laagdrempelige uitstraling.

een dekkend netwerk van digitale trapvelden

zeer groot bereik, zeer veel bezoekers

het kunnen bieden van maatwerk (cursussen & begeleiding) op basis van bestaande vragen van verschillende doelgroepen laag drempelig

Het grote aantal opgezette en bijna opgezette centra

laagdrempelig

Bevorderen Sociale Cohesie.

bereik groep marokkanen

behoorlijke belangstelling, voornamelijk onder ouderen

grote aantallen deelnemers aan startcursussen

Grote groep vn specifieke doelgroepen zijn bereikt

Knelpunten

financien

Het leren leren van trapveld initiatieven onderling.

beroepskrachten hebben te weinig kennis of binding met ICT

veel inzet nodig van beheer en organisatie

de verschillende visies van de welzijnsorganisaties

combinatie welzijn/ zorg ICT

slechte infrastructuur, daardoor moeite met werving van nieuwe doelgroepen, ze staan er alleen voor.

drempel is voor allochtone erg hoog

beheersorganisatie vrijwilligers

Communicatie tussen de trapvelden onderling kost veel tijd die er niet altijd is.

weinig geschikte locaties

onzekerheid toekomstige structurele inbedding

hoeveel verantwoordelijkheid aan vrijwilligers

Nog ontbreken van een E-visie van de stad

Veel animo maar het probleem is vergoeding van personele kosten

inbraken en extra overlast in de bibliotheken

Het ontbreekt aan financiële middelen om uit te breiden

instellingen richten zich te veel op cursussen en te weinig op nieuwe mogelijkheden

achterblijven sponsorcontracten

gebrek aan politieke prioriteit